

Substancje reprotoksyczne

Substancje reprotoksyczne są to substancje działające szkodliwie na rozrodczość. Działanie szkodliwe na rozrodczość oznacza niekorzystny wpływ na funkcje rozrodcze i płodność u dorosłych mężczyzn i kobiet oraz toksyczność rozwojową potomstwa w następstwie narażenia na substancję lub mieszaninę (*Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) NR 1272/2008 z dnia 16 grudnia 2008 r. w sprawie klasyfikacji, oznakowania i pakowania substancji i mieszanin (UE L 353 z 31.12.2008 ze zm.)*). Podobnie jak w przypadku czynników rakotwórczych lub mutagennych substancje reprotoksyczne są substancjami wzbudzającymi szczególnie duże obawy - mogą powodować poważne i nieodwracalne skutki dla zdrowia.

W Dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/431 z dnia 9 marca 2022 r. zmieniającej dyrektywę 2004/37/WE w sprawie ochrony pracowników przed zagrożeniem dotyczącym narażenia na działanie czynników rakotwórczych, mutagennych podano następujące definicje:

- **substancja reprotoksyczna** - oznacza substancję lub mieszaninę, która spełnia kryteria klasyfikacji jako czynnik działający szkodliwie na rozrodczość kategorii 1A lub 1B, określony w załączniku I do rozporządzenia (WE) nr 1272/2008;
- **nieprogowa substancja reprotoksyczna** - oznacza substancję reprotoksyczną, dla której nie istnieje bezpieczny poziom narażenia zdrowia pracowników;
- **progowa substancja reprotoksyczna** - oznacza substancję reprotoksyczną, dla której istnieje bezpieczny poziom narażenia, poniżej którego nie występuje zagrożenie dla zdrowia pracowników.

Wśród substancji reprotoksycznych wyróżniamy:

- Kategorię 1 (**Repr. 1A i Repr. 1B**) – substancje działające szkodliwie na rozrodczość u ludzi, lub co do których istnieje domniemanie, że działają szkodliwie na rozrodczość u ludzi;
- Kategorię 2 (**Repr. 2**) - substancje co do których podejrzewa się, że działają szkodliwie na rozrodczość u ludzi;

- Kategorię LACT (**Lact.**) – substancje mające wpływ na laktację lub oddziaływanie szkodliwe na dzieci karmione piersią.

Substancje reprotoksyczne są klasyfikowane na podstawie kryteriów określonych w rozporządzeniu CLP (Dz. Urz. UE L 353 z 31.12.2008 ze zm.).

SUBSTANCJE REPROTOKSYCZNE				
Kategoria	Repr. 1A	Repr. 1B	Repr. 2	Lact.
Piktogram				BRAK
Hasło ostrzegawcze	Niebezpieczeństwo		Uwaga	BRAK
Zwrot określający zagrożenie	H360, H360FD, H360D, H360F, H360Df, H360Fd		H361, H361fd, H361d, H361f	H362
Zwrot określający środki ostrożności	P201, P202, P280, P308+P313, P405, P501			P201, P260, P263, P264, P270 P308 + P313

Zwroty określające zagrożenie dotyczące substancji reprotoksycznych to: **H360, H360D, H360FD, H360Fd, H360Df, H361, H361d, H361fd, H362.**

Na szkodliwe działanie substancji reprotoksycznych w największym stopniu narażeni są pracownicy młodociani i kobiety w ciąży oraz karmiące piersią. Dlatego też prace w narażeniu na substancje lub mieszaniny o działaniu szkodliwym na rozrodczość (**H360, H360D, H360FD, H360Fd, H360Df, H361, H361d, H361fd, H362**) są **wzbronione dla kobiet w ciąży i kobiet karmiących dziecko piersią** (rozporządzenie Rady Ministrów z kwietnia 2017 r. w sprawie wykazu prac uciążliwych, niebezpiecznych lub szkodliwych dla zdrowia kobiet w ciąży i kobiet karmiących dziecko piersią. Zgodnie z art. 179 § 1 ustawy z 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy pracodawca zatrudniający pracownicę w ciąży lub karmiącą dziecko piersią przy pracy wzbronionej takiej pracownicy bez względu na stopień narażenia na czynniki szkodliwe dla zdrowia lub niebezpieczne, jest obowiązany przenieść pracownicę do innej pracy, a jeżeli jest to niemożliwe, zwolnić ją na czas niezbędny z obowiązku świadczenia pracy.

Prace w narażeniu na działanie substancji lub mieszanin o działaniu szkodliwym na rozrodczość, kategoria 1A lub 1B (H360, H360F, H360FD, H360Fd, H360D, H360Df) uznaje się również za prace **wzbronione dla młodocianych**. Art. 204 Kodeksu Pracy stanowi, że nie wolno zatrudniać młodocianych przy pracach wzbronionych wg załącznika nr 1 do rozporządzenia Rady Ministrów z 19.03.2023 r. w sprawie wykazu prac wzbronionych młodocianym i warunków ich zatrudniania przy niektórych z tych prac.

Działanie reprotoksyczne wykazują głównie następujące substancje:

- metale i/lub niektóre związki metali: chromu, niklu, kadmu, kobaltu, galu (arsenek galu), ołowiu, cyny (związki organiczne), rtęć i metylortęć, tellur i tlenek telluru;
- związki boru (tritylenek diboru, kwas borowy, borany) i nadboran sodu (+hydraty);

- tlenek węgla;
- ftalany;
- formamid i jego N-metylowe pochodne (N-metyloformamid, dimetyloformamid);
- dimetyloformamid;
- niektóre pestycydy i biocydy;
- rozpuszczalniki organiczne np. etanol, 2-metoksyetanol i 2-etoksyetanol oraz ich octany;
- imidazol i niektóre jego pochodne (1-winyloimidazol, 2-metyloimidazol, 4-metyloimidazol);
- N-metylopirolidon i N-etylopirolidon.

W/w substancje występują przede wszystkim:

- przy produkcji i stosowaniu pestycydów;
- produkcji i przetwórstwie tworzyw sztucznych;
- w przemyśle gumowym;
- w przemyśle farmaceutycznym;
- w przemyśle metalurgicznym;
- w przemyśle kosmetycznym;
- w budownictwie;
- w placówkach ochrony zdrowia;
- w warsztatach samochodowych.

W dniu 26 lipca 2024 r. w dzienniku Ustaw poz. 1126 opublikowano rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 26 lipca 2024 r. w sprawie substancji chemicznych, ich mieszanin, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym, mutagennym lub reprotoksycznym w środowisku pracy, które zgodnie z § 17 ww. rozporządzenia weszło w życie w dniu 28 lipca 2024 r. i zastępuje rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 24 lipca 2012 r. w sprawie substancji chemicznych, ich mieszanin, czynników lub procesów technologicznych o działaniu rakotwórczym, mutagennym w środowisku pracy.

Nowe rozporządzenie w swojej regulacji obejmuje oprócz dotychczasowych rozwiązań, dodatkowo ochroną pracowników pracujących w narażeniu na działanie substancji o działaniu reprotoksycznym, a tym samym dokonuje wdrożenia postanowień dyrektywy 2022/431 Parlamentu europejskiego i Rady (UE) z dnia 9 marca 2022 r. zmieniającej dyrektywę 2004/37/WE w sprawie ochrony pracowników przed zagrożeniem dotyczącym narażenia na działaniu czynników rakotwórczych lub mutagenów podczas pracy.

WW. rozporządzenie wprowadza :

- definicję substancji reprotoksycznej, nieprogowej substancji reprotoksycznej oraz progowej substancji reprotoksycznej;

- kontrolę zdrowia związaną z oceną indywidualną pracownika w celu określenia stanu jego zdrowia w związku z narażeniem na działanie określonych czynników rakotwórczych, mutagenów lub substancji reprotoksycznych podczas pracy.

Zgodnie z § 6 ust. 2 Pracodawca przekazuje informację o substancjach chemicznych, ich mieszaninach, czynnikach lub procesach technologicznych o działaniu rakotwórczym, mutagennym lub reprotoksycznym właściwemu państwowemu wojewódzkiemu inspektorowi sanitarnemu oraz właściwemu okręgowemu inspektorowi pracy niezwłocznie po rozpoczęciu działalności oraz corocznie, w terminie do dnia 15 stycznia za rok poprzedni, albo na ich wniosek. Informacja uwzględnia dane, o których mowa w ust. 1, i jest sporządzana według wzoru stanowiącego załącznik nr 2 do rozporządzenia lub procesów technologicznych o działaniu.